

Geestesafwijkingen in de Maatschappij

door Mevrouw L. BORGERS-SERGENT

Psychiatrisch Sociaal Assistent in de Staatskolonie te Gheel.

Het Psychiatrisch maatschappelijk werk in België, ontstond in den vorm van wederaanpassing van genezen of verbeterde geesteszieken, in de Kolonie van Gheel in 1923, opgericht door Adolf Borgers, Sociaal—Assistent, met de hulp en de medewerking van Dokter Sano, Geneesheer-Bestuurder dezer Instelling.

Alvorens over sociale hulp aan geesteszieken te spreken zullen wij eerst eene definitie trachten te geven over Maatschappij en Wederaanpassing in het algemeen.

Wat verstaan wij door Maatschappij? De Maatschappij is een groot raderwerk, gegrondvest op eene stevige economische basis, met vastgestelde wetten, zeden en gewoonten, waar ieder eene aangeduide bezigheid moet verrichten en dat alles uitsluit, wat daartegen zondigt of de grenzen overschrijdt. Wanneer men geen groot genoeg persoonlijk kapitaal bezit, moet ieder werken, volgens zijne lichamelijke en verstandelijke vermogens, en in ruil daarvoor, ontvangt hij wat hij noodig heeft voor zijn bestaan.

In de Maatschappij, vertoeven een zeker aantal individuën welke niet beantwoorden aan deze economische en sociale vereischten en welke de goede werking van dit raderwerk in gevaar brengen. Deze worden er doodeenvoudig uit verwijderd. Wanneer een persoon, om de een of andere rede zich levensbehoeften wil aanschaffen zonder te werken, steelt of bedelt hij en gaat naar de gevangenis of het gesticht. De geestesranke, welke vervolgd wordt door waandenkbeelden en dwangvoorstellingen, wordt onbekwaam zijne bezigheid te verrichten en verliest zijn werk. De geesteszwakken, waarvan het begrip, de redeneering en het omvattingvermogen onvoldoende ontwikkeld zijn, zijn onbekwaam en worden door de meer begunstigen vooruitgelopen. De prostituee wordt op eene andere manier uitgeschakeld.

Het aantal onmaatschappelijken is tamelijk groot. Het principieel vroeger was, dit netelige vraagstuk zoo goedkoop mogelijk op te lossen, zonder zich af te vragen, in hoeverre aan deze toestanden kon verholpen worden en in hoeverre deze sukkelaars er zelve verantwoording voor droegen. Na de straf of herstelling werden deze personen terug in de Maatschappij gezonden, zonder hulp of toezicht, met alleen als bagage, de wrok tegen hunne medemenschen, welke zij gedurende hunne opsluiting den tijd hadden gehad op te doen.

Gewoonlijk werden het recidivisten of verveelen ze in hunne ziekte.

De menigvuldige onderzoeken gedaan op alle gebieden, dezer verschillende categoriën, hebben bewezen, dat zij principieel tot eene rangschikking behooren en dat zij allen, geestes-karakter- of gemoedsafwijkingen en stoornissen vertoonen.

Wederaanpassing maakt deel uit van de « Sociale Verdediging ». In strafrecht verliest het principieel der vergelding stilaan hare gangbaarheid, omdat er in het onderzoek wordt gezocht naar den geestestoestand en den graad van verantwoordelijkheid van den misdrijfpleger, naar den aanleidenden factor en naar den geestes- en gemoedstoestand waarin de misdrijfpleger zich bevond op het oogenblik dat hij het misdrijf beging. Het gaat er niet om, te straffen voor hetgeen men begaat (in geval van onverantwoordelijkheid) het gaat er vooral om, in het vervolg dezen welke geen voldoende controle kunnen uitoefenen op hunne handwijze, te verhinderen kwaad te doen.

Wij zijn er toe gekomen, misdrijf van uit een ander oogpunt te aanschouwen. In de behandeling worden wij zoo goed gewaar dat wilszwakken en zekere ontaarden niet anders kon-

den; dat zedelijke krankzinnigen het zich zelf niet als iets verkeerd voorstellen.

Van het oogenblik dat een persoon niet toegeeft aan eene neiging, zijn er twee veronderstellingen; of de neiging is niet sterk genoeg, of de kontrol vermindert de neiging tot uiting te komen. Wanneer men dus wel toegeeft aan eene neiging, is dat een teeken, dat de kontrol de uiting niet heeft kunnen verhinderen.

Ik heb verschillende mooie gevallen helpen behandelen, waarvan ik U er een zal aanhalen.

Eene vrouw van 49 jaar. Zij had reeds een 4tal veroordeelingen ondergaan voor aftruggelarijen. Zij werd voor eene erge zaak aangeklaagd, waardoor zij was gaan suffen en welke hare geestelijke en moreele debiliteit zeer deden uitschijnen. Zij had voor 120.000 fr. pelsen afgetruggeld. Zij werd door den psychiater van de gevangenis onderzocht, onverantwoordelijk verklaard en in een krankzinnigengesticht opgesloten.

Nadat zij een tijd rustig geleefd had zonder zorgen, had zij haar evenwicht teruggekregen. Na twee en twintig maanden verpleging, werd zij naar de Kolonie van Gheel overgebracht, omdat slechts van daaruit hare wederaanpassing kon bewerkt worden.

Zij was tweemaal gehuwd geweest, had acht kinderen gehad, waarvan er slechts twee in het leven waren gebleven.

Voor den oorlog had de patiente een herberg gehouden. Zij werd wel uitgebuit door eenige klanten, maar omdat het eene goede zaak was, gebeurde er niets. Na den dood van haar eersten man, geeft zij de zaak over. Trouwt voor de tweede maal. Na den oorlog wilde zij op nieuw zaken doen. Zij vond dat zij aan den vooruitgang van het huishouden moest medehelpen, omdat het loon van haar echtgenoot te klein was. Zij begon handel op haar manier. Zij verkocht pelsen op krediet. Kon noch lezen noch schrijven en had geen benul van getallen en cijfers.

De klanten teekenden zelf hun boekjes aan, durfden ook wel zeggen dat zij effen waren. Om de eene rekening te kunnen betalen, haalde zij waar bij anderen, welke zij dan aan een

spotprijs verkocht, om zoogezegd aan hare verplichtingen te kunnen voldoen.

Haar huishouden leed daar insgelijks veel onder. Hare beste meubelen heeft zij verkocht, alsook de kleederen van haar echtgenoot. Zij waschte voor de leveranciers, als afkorting voor de betalingen.

U ziet, dat er hier geen sprake kan zijn, van aftruggelarij ten eigen voordeele. Maar van onkunde, verkeerde voorstelling en interpretatie. Het zijn de klanten welke de aftruggelaars waren en onvoorzichtige kooplui, welke hunne waar zoo roekeloos toevertrouwen.

Wij hebben haar tijdens hare voorbereiding niet kunnen doen inzien, dat zij oneerlijkheden heeft begaan. Zij heeft strenge begrippen over eerlijkheid. Zij heeft wel aangenomen, dat zij geen verstand heeft van zaken.

Zij is reeds 1 1/2 jaar in vrijheid, iedereen is over haar tevreden. Er doen zich geene onregelmatigheden voor.

* * *

Wanneer men naar de basis van geestesziekte afdaalt, ontmoet men gewoonlijk eene gansche reeks maatschappelijke wantoestanden. Dat is de rede dat geestesziekte sinds eenige jaren onder de sociale ziekten geclasseerd wordt.

Wanneer in het vaststellen der diagnose, de sociale oorzaken van overwegend belang zijn, kan het niet anders, of de sociale hulp zal ook van overwegend belang zijn in de behandeling. Van dit standpunt gezien wordt de geesteskrankheid als eene kwaal van socialen aard, als een rechtstreeks gevolg van maatschappelijke mistoestanden.

Na vreeselijk schipbreuk te hebben geleden in de behandeling van sociale kwalen, is de practicus tot de overtuiging gekomen, dat het genezingsproces veel kostelijker is dan voorkomen en dat het veel minder kansen biedt op welgelukken. De strijd tegen de tering, tegen alcohol, tegen prostitutie, zelfs nu tegen de kanker, is veel zekerder goede uitslagen te bereiken, door te trachten de voorbeschikten in behandeling te nemen en de uitbreiding der ziekte te beletten, dan ze te genezen. Waarom

M

T

zou dit op het gebied van geestesziekte niet hetzelfde zijn?

Ziekte roept onwillekeurig twee andere beelden voor den geest : genezing en prophylactie.

Bij het opmaken der geschiedenissen van de patienten welke voor wederaanpassing in aanmerking komen, komen wij dikwijls tot het besluit dat, indien de patient, bij de ontwikkeling der ziekte behandeld had kunnen worden, hij meestal niet opgesloten zou zijn geworden. Daarentegen in andere gevallen, had de zieke bijtijds een rustkuur kunnen ondergaan, dat de ziekte niet accuut zou zijn geworden.

Ik wil U nog een ander geval aanhalen.

Een 50ger biedt zich aan op mijn bureel.

« Ik zou naar huis willen gaan Madam, ik mankeer niets. Mijn dochttertje moet hare eerste Kommunie doen, en ik zou willen dat zij schoon was. Daar kan mijne vrouw toch niet alleen voor zorgen. » Ik spreek er met den Dokter over, welke mij de toestemming geeft, mij met het geval bezig te houden.

Hij lijdt aan vervolgingsgedachten en aan ziekteverbeelding. Hij voelt zich voor alles te zwak. Hij is reeds verschillende maal in verpleging geweest, waaruit hij na een tijd werd ontslagen. Hij uitte doodsdreigingen tegen vrouw en kinderen. Hij had zich een revolver aangeschaft. Hij werd ter verpleging in de Kolonie gezonden.

Het gezin bewoont twee kleine mansardekamers. Het mangelt hen aan het hoogst noodige. De oudste zoon is abnormaal, en het jongste meisje pre-tuberculeus.

Gedurende de twintig jaren, dat deze lieden gehuwd waren, had de man geene 6 maanden gewerkt. Telkens hij werk had, vond hij van alle verzinsels om het te kunnen laten staan. Hij was te wilszwak om tegen zijne neigingen in te gaan. Er was iemand noodig welke invloed op hem kon uitoefenen en hem zijn wil kon opdringen.

Hij moest in de Kolonie blijven. Wij begonnen met eene suggestieve behandeling. Na drie maanden vonden wij dat hij goed was voorbereid. Hij mocht naar huis. Een plaatsingsorganisme bezorgde hem eene plaats als

gasopsteker (het moest een licht werkje zijn).

Dit is bijna twee jaar geleden. Sinds zijne invrijheidstelling heeft hij nog geen dag verlet.

De welstand is stilaan in het huishouden weergekeerd. Wanneer het een tijd geleden is, dat ik onze patient bezocht, en zijn werklust verzwakt, hoeft de vrouw slechts te zeggen, dat zij mij heeft gezien, dat ik de een of andere dag kom zien. In den geest van dezen man, vertegenwoordig ik opsluiting, indien hij aan zijne plichten tekort komt.

Bovendien zijn wij bijna zeker, wanneer wij een bezoek brengen bij de familie of de omgeving van den patient, een andere zieke aan te treffen, of een of meerdere personen, welke voortekens geven van geestesstoornissen.

Te Gheel, zien wij bij sterk aangetaste gevallen, de gansche familie in verpleging.

* * *

Welk is nu de gevolgtrekking welke wij uit onze ondervinding opmaken ?

Dat de psychiatrisch Sociaal-Assistentie eene onmisbare toepassing is geworden in de behandeling van geesteszieken. Nadat de geneesheer al de middelen der wetenschap heeft aangewend om den zieke te genezen, of in zulke mate te verbeteren dat reclasseering mogelijk wordt, komt de sociale dienst de behandeling aanvullen tot eene volmaking. Dat onze diensten proefdiensten zijn, welke zeer primitief zijn ingericht. Dat wij daardoor slechts een beperkt aantal patienten kunnen helpen. Dat wij moeten werken, om goed georganiseerde diensten te verkrijgen, met een bestendig bureel in iedere stad waar eene rechtbank van eersten aanleg is, hetgeen tegelijkertijd kon dienen als inlichtingsbureau.

Dat wij voorbehoudend moeten werken, door opsporing der grensgevallen en door het verspreiden der begrippen van geesteshygiene.

De Bonden van geesteshygiene doen wat zij kunnen. Doch finantieele moeilijkheden beletten hunne uitbreiding. De Openbare Besturen zijn zeer zuinig met hunne toelagen. De bezuinigingen welke wij verwezenlijkt hebben in de Kolonie van Gheel, bewijzen voldoende, dat deze diensten winstgevend zijn.

Wij hebben nochtans groot vertrouwen in hebben aan landen zooals Amerika en de toekomst en zijn zeker, dat wij binnen Duitschland, welke ons nu als voorbeeld enkele jaren niets meer te benijden zullen strekken.

Statistiek der bezuinigingen loopende over de dienstjaren van den Dienst voor Sociale Wederaanpassing aan de Staatskolonie te Gheef.

Jaartal	Aantal gevallen	Aantal vertrokken	In behandeling gebleven	Opnieuw ingekomen	Aantal aangepasten	Onderhoudsprijs
1923	25	21	4	3	18	4,10 Fr. 25937,—
1924	38	31	7	3	28	4,40 » 44968,—
1925	38	34	4	4	30	4,84 » 52998,—
1926	41	37	4	7	30	6,05 » 63247,—
1927	22	18	4	5	13	8,50 » 40332,50
1928	52	35	17	6	29	8,50 » 85687,50
1929	51	36	15	5	30	9,00 » 96750,—
						» 409.920,00

De dienst voor Sociale Wederaanpassing begon zijne werking in het jaar 1923 op 1 Mei. In 1927 werd hij tijdelijk geschorst, van 1 Augustus tot 1 Februari 1928.